

DOI: 10.18276/sip.2016.43/2-07

Urszula Grzega*

CENA JAKO DETERMINANTA POZIOMU ŻYCIA. ZMIANY CEN DÓBR I USŁUG KONSUMPCYJNYCH W POLSCE I UE W LATACH 2004–2014

STRESZCZENIE

W artykule opisano rolę ceny w kształtowaniu poziomu życia gospodarstw domowych. Celem rozważań było także poznanie zmian w dynamice kosztów utrzymania polskich gospodarstw oraz porównanie poziomów cen w Polsce i Unii Europejskiej. Materiał badawczy stanowiły wtórne źródła informacji (dane Eurostat). W badaniach zastosowano metodę analizy opisowej z elementami analizy ilościowej. Powiązania pomiędzy ceną i poziomem życia gospodarstw domowych mają charakter pośredni i zróżnicowany. W latach 2004–2014 odnotowano umiarkowany wzrost cen dóbr i usług konsumpcyjnych w Polsce. Najbardziej wzrosły ceny usług w relacji do cen artykułów żywnościowych i nieżywnościowych. Z przeprowadzonych badań dodatkowo wynika, że poziom cen konsumpcyjnych w Polsce był znacznie niższy od średniego poziomu w UE. W 2014 roku różnica wynosiła 44%. Największy dystans zaobserwowano w przypadku cen związanych z utrzymaniem mieszkania.

Słowa kluczowe: ceny dóbr i usług konsumpcyjnych, koszty utrzymania, gospodarstwo domowe

Wprowadzenie

Jednym z czynników ekonomicznych kształtujących poziom życia gospodarstw domowych jest cena. W powiązaniu z dochodem wpływa ona na siłę nabywczą

---

* Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, adres e-mail: ugrzega@ue.katowice.pl.

podmiotu konsumpcji, następnie wybór rzeczowej i wartościowej struktury spożycia, a w efekcie na poziom życia gospodarstwa domowego. Cena wraz z dochodem prowadzi do konfrontacji potrzeb gospodarstwa domowego.

Celem teoretycznym rozważań jest wskazanie roli ceny w kształtowaniu poziomu życia gospodarstw domowych. Celem empirycznym – poznanie zmian w kosztach utrzymania polskich gospodarstw oraz porównanie poziomów cen w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej w latach 2004–2014. Do realizacji założonego celu wykorzystano informacje pochodzące ze źródeł wtórnych Eurostat. Opracowanie składa się z trzech części. Pierwsza zawiera podstawowe kwestie teoretyczne dotyczące wpływu ceny na kształtowanie się poziomu życia gospodarstw domowych. Druga – analizę zmian w kosztach utrzymania gospodarstw domowych w Polsce po 2004 roku. Trzecia zaś porównanie poziomu cen konsumpcyjnych w Polsce i UE. W zakończeniu zaprezentowano główne wnioski z całości rozważań.

1. Rola ceny w kształtowaniu poziomu życia gospodarstw domowych

We współczesnej gospodarce cena pełni kilka zasadniczych funkcji (dochodową, informacyjną, równoważącą, stymulującą, redystrybucyjną). Z punktu widzenia jej wpływu na poziom życia najistotniejsza jest jednak funkcja dochodowa. Polega ona na kształtowaniu realnych dochodów gospodarstwa (każdy wzrost cen obniża dochody realne gospodarstwa i odwrotnie) (Kraśniński, Mruk, Szulce, 1985, s. 13). O tym, jak zmiany cen wpływają na stopień zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych, decyduje też czas związany z dostosowaniem się do tych zmian. Na ogół czas adaptacji nie jest długi, a w miarę podwyższania się poziomu życia ulega on skróceniu. Ogólnie zaś na podwyżki mniej reagują gospodarstwa wysoko zamożne. Nie zmienia to jednak faktu, że zwykle one też przywiązują znaczną wagę do cen produktów konsumpcyjnych i dążą do zrealizowania swego zwyczajowego koszyka dóbr i usług o określonej jakości po jak najniższych cenach. Trudy codziennego oszczędzania mogą być zrekomensowane zakupem dowolnego dobra o charakterze luksusowym. Na zmiany cen znacznie bardziej wrażliwe są jednak gospodarstwa nisko zamożne. W ich przypadku to właśnie cena przesądza o koszyku nabywanych dóbr i usług. Oprócz modyfikacji w dochodzie realnym zmiany cen kształtują także nowe warunki substytucji, które przekładają się zarówno na stopień, jak i sposób zaspokajania potrzeb w gospodarstwie domowym (Grzeża, 2012, s. 53).

Analizując wpływ ceny na poziom życia gospodarstw domowych, trzeba uwzględnić dwa podstawowe aspekty tego zagadnienia. Pierwszym z nich jest poziom bieżących cen dóbr i usług konsumpcyjnych. Chodzi tu o oddziaływanie cen w mikroskali, ich znaczenie w podejmowaniu decyzji o zaspokojeniu konkretnych potrzeb, przedkładaniu jednych dóbr nad inne itd. Ceny wpływają na wiele dziedzin życia gospodarstw domowych. W połączeniu z dochodem decydują o tym, jak gospodarstwa żyją na co dzień i „od święta”: co jedzą, czym podróżują, gdzie jeżdżą na wakacje itd. Są istotnym kryterium decyzyjnym.

Drugim aspektem wpływu ceny na poziom życia są dynamiczne zmiany wskaźników wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych, stanowiące wyraz prowadzonej polityki cenowo-dochodowej państwa, jak również ich rola w kształtowaniu kosztów utrzymania poszczególnych gospodarstw domowych i ludności ogółem. Koszty te w dużej mierze wynikają bowiem z cen rynkowych dóbr i usług konsumpcyjnych. Różnią się jednak pomiędzy poszczególnymi gospodarstwami nawet w przypadku, gdy te napotykają takie same ceny towarów i usług. Różnice są efektem odmiennych potrzeb, preferencji gospodarstw, a także poziomów zamożności podmiotów. Przykładowo gospodarstwa nisko zamożne zużywają proporcjonalnie mniej drogich towarów w porównaniu z gospodarstwami wysoko zamożnymi, co obniża koszt utrzymania ich rodzin. Z drugiej jednak strony ich ograniczona płynność finansowa zmusza je do zakupu towarów w małej ilości (w małych opakowaniach) i często po wyższych cenach, co z kolei podwyższa koszty utrzymania. Inny przykład stanowi brak nowoczesnych, energooszczędnych dóbr trwałego użytku w gospodarstwach nisko zamożnych, co może powodować wyższe koszty eksploatacji, konieczność częstszych napraw itp. (Muller, 2002). Koszty utrzymania gospodarstw domowych zależą także od wielkości gospodarstwa. Wraz ze wzrostem jego liczebności spada jednostkowy koszt utrzymania jego członków (Rao, 1997). Korzyści skali związane z funkcjonowaniem w większym gospodarstwie dotyczą zaspokojenia różnych potrzeb, w tym mieszkaniowych (np. wspólne korzystanie z energii cieplnej), żywieniowych (taniej żywić 5 osób mieszkających razem niż osobno), potrzeb z grupy zagospodarowania materialnego (wspólne korzystanie z takich dóbr, jak telewizor, lodówka, pralka), edukacyjnych (możliwość przekazywania podręczników, książek kolejnym dzieciom) i innych. Dla kształtowania kosztów utrzymania znaczenie ma także miejsca zamieszkania podmiotów. Wyższe koszty utrzymania ponoszą gospodarstwa miejskie, szczególnie te oddalone od sklepów dyskontowych. Istotna jest także sezonowość – koszty utrzymania są niższe latem niż zimą, szczególnie w przypadku gospodarstw wiejskich, na co w największym stopniu wpływają mniejsze wydatki mieszkaniowe (zwłaszcza na nośniki energii) i żywieniowe (Chanjin, Myers, 1999).

2. Zmiany w kosztach utrzymania gospodarstw domowych w Polsce po 2004 roku

Jedną z miar obrazujących zmiany w kosztach utrzymania podmiotów konsumpcji w czasie i/lub przestrzeni jest wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI, *Consumer Price Index*). Jest on obliczany na podstawie badań cen konsumpcyjnych na rynku detalicznym oraz badań budżetów gospodarstw domowych. Informuje o przeciętnych zmianach cen towarów i usług objętych obserwacją. Zestaw towarów i usług wykorzystywany do obliczania CPI określany jest jako „koszyk dóbr i usług”. Koszyk ten, aby spełniać swoje funkcje w badaniach poziomu życia, powinien być regularnie aktualizowany i podzielony na część stałą (bez względu na miejsce i czas) oraz zmienną (uwzględniającą pojawianie się nowych produktów na rynku oraz zmieniające się preferencje nabywców) (Shultze, 2003).

W tabeli 1 zaprezentowano dynamikę zmian ogólnych wskaźników cen towarów i usług konsumpcyjnych oraz cen dóbr i usług stanowiących największą część koszyka konsumenta.

Tabela 1. Dynamika cen towarów i usług konsumpcyjnych w latach 2004–2014, rok poprzedni = 100

Lata	Ogółem	Żywność	Mieszkanie	Transport	Rekreacja i kultura
2004	103,5	106,3	104,1	107,2	100,7
2005	102,1	102,1	103,7	104,9	100,6
2006	101,0	100,6	104,7	100,6	99,3
2007	102,5	104,9	104,1	102,1	100,2
2008	104,2	106,1	109,1	103,1	99,7
2009	103,5	104,1	108,5	97,6	102,1
2010	102,6	102,7	103,8	106,2	99,7
2011	104,3	105,4	106,2	107,7	100,5
2012	103,7	104,3	105,8	107,0	101,1
2013	100,9	102,0	102,0	98,2	102,8
2014	100,0	99,1	101,1	97,7	101,0

Źródło: GUS, 2006, s. 207–208; 2007b, s. 211–212; 2008b, s. 209–210; 2011c, s. 214–215; 2014c, s. 219–220. GUS, 2015b, s. 34.

Przedmioty konsumpcji sklasyfikowane w grupach „żywność” oraz „mieszkanie i transport” zaliczane są do dóbr zaspokajających podstawowe potrzeby rodzin, te zaś z grupy „rekreacja” i „kultura” spełniają potrzeby ponadpodstawowe. Z danych

tabeli wynika, że rok wejścia Polski do UE przyniósł średnioroczny wzrost CPI o 3,5%, przekraczając tym samym wzrost notowany w dwóch poprzednich latach oraz ten założony w ustawie budżetowej (2%). Wzrost cen w 2004 roku był jednak niższy od wzrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw, przez co w tym czasie zwiększyła się nieco siła nabywcza konsumentów (GUS, 2005, s. 34). W największym stopniu wzrosły ceny paliw, żywności oraz dóbr i usług mieszkaniowych. W kolejnych dwóch latach odnotowano obniżenie się CPI, aż do poziomu 101 w 2006 roku. Był to poziom niższy od założonego w ustawie budżetowej (101,5). Po raz kolejny wzrosła siła nabywcza płac w odniesieniu do towarów żywnościowych i nieżywnościowych. Osłabienie inflacji w tym czasie wynikało głównie z niskiego wzrostu cen żywności i napojów bezalkoholowych, odzieży i obuwia oraz cen paliw (GUS, 2007a, s. 36).

Kolejne lata badanego okresu charakteryzowały się umiarkowanym poziomem inflacji. Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych kształtował się w granicach od 2,5% w 2007 roku do 4,3% w 2011 roku. Przy czym zaznaczyć należy, że w latach 2007 i 2008 średnioroczny wzrost cen konsumpcyjnych był wyższy od założonego w ustawie budżetowej. Największy wpływ na poziom wskaźnika miał wzrost cen towarów i usług związanych z mieszkaniem oraz cen żywności i napojów bezalkoholowych (GUS, 2008a, s. 39). W 2008 roku szczególnie istotny wpływ na kształtowanie się cen miała wartość złotego, który w relacji do euro i dolara umocnił się, czyniąc import bardziej opłacalnym i hamując tym samym wzrost cen w kraju (GUS, 2009, s. 36). W 2009 roku nastąpiło osłabienie dynamiki wzrostu cen, na które wpłynęło m.in. obniżenie cen usług transportowych i telekomunikacyjnych oraz odzieży i obuwia. Wciąż jednak wzrost cen konsumpcyjnych był wyższy od założonego w ustawie budżetowej (o 0,6 pkt. proc.) (GUS, 2010, s. 20). Natomiast w 2010 roku ceny towarów i usług konsumpcyjnych rosły jeszcze wolniej niż przed rokiem, a ostatecznie wartość wskaźnika ukształtowała się na poziomie 102,6. Największy wpływ na jego poziom miała przyspieszona dynamika cen żywności i napojów bezalkoholowych oraz usług związanych z mieszkaniem i transportem (GUS, 2011b, s. 32). W latach 2011–2012 obserwowano większe nasilenie zjawisk o charakterze inflacyjnym, w tym w zakresie cen towarów i usług konsumpcyjnych. Wzrost cen o 4,3% w 2011 roku znacznie przekraczał granice celu inflacyjnego określonego przez RPP. Największe znaczenie odegrały wzrosty cen żywności, mieszkania i transportu (GUS, 2012, s. 28). W 2012 roku wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych nadal był znaczny, chociaż niższy od wzrostu notowanego rok wcześniej. Tempo wzrostu cen kształtowało się pod wpływem tych samych czynników co rok

wcześniej (GUS, 2013, s. 31). W ostatnich dwóch latach prowadzonej analizy tempo wzrostu cen konsumpcyjnych było dużo niższe niż w latach poprzednich oraz niższe od założonego w ustawie budżetowej. W 2013 roku wyniosło 0,9% i było najniższe od 10 lat. To przede wszystkim wynik spowolnienia tempa wzrostu cen żywności i mieszkania oraz obniżenia cen towarów i usług związanych z transportem. Niskiej dynamice cen sprzyjał brak presji popytowej i słaba presja kosztowa (GUS, 2014a, s. 32–33). W 2014 roku natomiast ceny dóbr i usług konsumpcyjnych ukształtowały się na poziomie sprzed roku. Dynamika cen większości produktów konsumpcyjnych była słabsza niż przed rokiem. Ceny żywności, odzieży i obuwia oraz usług transportowych uległy obniżeniu, w niewielkim zakresie wzrosły zaś ceny dóbr i usług mieszkaniowych (GUS, 2015a, s. 33).

Podsumowując, skale wzrostu cen poszczególnych grup towarów i usług różniły się między sobą w latach objętych analizą. Ogólnie jednak największy wpływ na tempo wzrostu CPI w całym analizowanym okresie miały ceny usług. Ceny produktów nieżywnościowych rosły nieco szybciej niż ceny artykułów żywnościowych. Jeśli chodzi o ceny żywności, to najbardziej wzrosły one w latach 2004, 2008 i 2011. Największy wzrost cen dóbr i usług mieszkaniowych odnotowano w latach 2008 i 2009, transportowych – w latach 2004, 2011 i 2012. W badanym czasie dość znacznie wzrosły także ceny towarów i usług zdrowotnych oraz usług edukacyjnych. Ceny towarów do wyposażenia mieszkań oraz prowadzenia gospodarstwa domowego, a także ceny usług rekreacyjnych wykazywały względną stabilizację (największy ich wzrost odnotowano w 2013 roku). W przypadku cen odzieży i obuwia, a także cen towarów i usług związanych z łącznością najczęściej spośród wszystkich grup obserwowano spadki.

3. Porównanie poziomu cen dóbr i usług konsumpcyjnych w Polsce i UE

W tabeli 2 przedstawiono wskaźniki poziomu cen w UE (*Price Level Index* – PLI). Umożliwiają one porównania poziomów cen w poszczególnych krajach członkowskich w odniesieniu do, w tym przypadku, średniej unijnej (dla UE-28). Jeśli wskaźnik jest wyższy niż 100, dany kraj jest względnie drogi w porównaniu ze średnią UE, i na odwrót. Średnią UE oblicza się jako średnią krajowych wskaźników poziomu cen ważoną wydatkami skorygowanymi pod kątem różnic w poziomie cen. Wskaźniki PLI nie służą do tworzenia precyzyjnego rankingu krajów. W rzeczywistości wskazują one tylko orientacyjnie rząd wielkości poziomu cen w jednym kraju

w stosunku do innych krajów, zwłaszcza gdy mieszczą się one w bardzo wąskim przedziale wartości. Zakres niepewności związanej z podstawowymi danymi cenowymi i metody określania parytetów siły nabywczej mogą prowadzić w takim przypadku do niewielkich różnic między wskaźnikami poziomu cen, a w konsekwencji skutkować różnicami w rankingu¹. Zaprezentowane poniżej wskaźniki PLI odniesiono do wydatków na spożycie ostateczne w sektorze gospodarstw domowych (*Household Final Consumption Expenditure – HFCE*).

Tabela 2. Wskaźniki poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych w wybranych latach 2004–2014 (UE-28=100)

Wyszczególnienie	2004	2007	2010	2013	2014	Wyszczególnienie	2004	2007	2010	2013	2014
Austria	103	103	105	107	107	Luksemburg	103	115	122	121	120
Belgia	107	108	110	111	109	Łotwa	56	67	70	71	72
Bułgaria	42	46	50	49	48	Malta	73	76	77	83	83
Chorwacja	67	72	75	68	67	Niemcy	105	102	104	102	102
Cypr	91	88	89	91	89	P o l s k a	53	62	60	56	56
Dania	140	137	141	139	138	Portugalia	88	86	87	81	81
Estonia	63	73	75	78	79	Republika Czeska	56	63	75	69	64
Finlandia	124	120	122	123	123	Rumunia	43	64	57	54	54
Francja	110	108	110	110	108	Słowacja	55	63	70	69	69
Grecja	88	90	95	90	86	Słowenia	76	79	86	83	83
Hiszpania	91	92	97	94	93	Szwecja	122	116	120	132	125
Holandia	106	102	108	111	111	Węgry	62	67	63	60	57
Irlandia	126	124	118	120	121	Wielka Brytania	109	114	108	115	122
Litwa	54	60	64	64	64	Włochy	105	103	101	103	102

Źródło: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (19.11.2015).

W analizowanych latach poziom cen towarów konsumpcyjnych i usług istotnie różnił się w poszczególnych krajach UE. W ostatnim badanym roku wahał się on od 48% średniej unijnej w Bułgarii do 138% w Danii. Dania to kraj, który od wielu lat

¹ Wskaźniki poziomu cen przedstawione w artykule to współczynniki parytetów siły nabywczej do kursów wymiany. Stanowią one miarę różnic w poziomach cen między krajami, pokazując – w odniesieniu do danej grupy produktów – liczbę jednostek wspólnej waluty, potrzebnych do zakupu tej samej liczby produktu z danej grupy lub z różnych grup w każdym kraju.

pozostaje najdroższym państwem członkowskim UE. Pozostałe kraje odznaczające się wysokim, w relacji do średniej unijnej, poziomem cen to: Szwecja (o 25% w 2014 roku), Finlandia (23%), Wielka Brytania (22%), Irlandia (21%) i Luksemburg (20%). W Belgii, Holandii, Francji, Austrii, a także we Włoszech i Niemczech poziomy cen także kształtowały się powyżej średniej unijnej. Hiszpania i Cypr odznaczają się poziomami cen niższymi od średniej UE o ok. 10%. W dalszej kolejności znajdują się Grecja, Słowenia, Malta i Portugalia. W 2014 roku najniższy poziom cen towarów i usług konsumpcyjnych odnotowano w Bułgarii (o 52% niższy od średniej unijnej), Rumunii (o 46%), a następnie w Polsce (44%), na Węgrzech (43%), Republice Czeskiej i Litwie (po 36%), Chorwacji (33%), Słowacji (31%), Łotwie (28%). Na podstawie prezentowanych danych można wyciągnąć wniosek, że w UE panuje duży rozrzut cen, a co interesujące – poziomy cen nie wykazują zjawiska konwergencji.

Dla określenia wskaźników poziomu cen towarów i usług największe znaczenie mają kursy wymiany walut. Ich wahania mają silny wpływ na zmiany poziomów cen w określonym czasie. Biorąc to pod uwagę, należy podkreślić, że wiele zmian w poziomach cen krajów UE obserwowanych w latach 2004–2014 było efektem zmiany relacji wartości walut krajowych w stosunku do euro. W przypadku Polski zmiany te były szczególnie widoczne w 2008 roku, kiedy złoty był bardzo silny (według NBP euro kosztowało średnio 3,5 zł). Ceny w Polsce były wówczas tylko o nieco ponad 30% niższe niż średnio w UE. W 2014 roku różnica wynosiła 44%, co oznacza, że staliśmy się relatywnie tańsi. To odczucie niższych cen w Polsce w relacji do innych krajów unijnych mają jednak głównie obcokrajowcy zarabiający np. w euro. Zdecydowanie inaczej odbierane jest ono przez samych Polaków, którzy ceny dóbr i usług konsumpcyjnych postrzegają przez pryzmat swoich dochodów rozporządzalnych. Siła nabywcza Polaków jest zdecydowanie mniejsza niż np. Niemców, którzy za swoje pensje są w stanie kupić znacznie więcej niż Polacy. Warto w tym miejscu podkreślić, że od momentu wejścia Polski do UE poziom cen dóbr i usług konsumpcyjnych wzrósł o 3 pkt. proc. Wskazuje to na nieznaczne zmniejszenie się różnicy pomiędzy poziomem cen w Polsce w relacji do średniej unijnej.

W tabeli 3 zestawiono wskaźniki poziomu cen wybranych dóbr i usług konsumpcyjnych w Polsce i w innych krajach UE w 2014 roku. Z przedstawionych danych wynika, że najwyższy poziom cen żywności odnotowano w Danii (139% średniej unijnej), najniższy zaś w Polsce (61%). Duńczycy najczęściej płacą także za utrzymanie mieszkania i nośniki energii (149%), transport (133%) oraz rekreację i kulturę (134%). Najniższe ceny związane z utrzymaniem mieszkania i nośników energii (30%) oraz transportu (65%) odnotowano w Bułgarii, a rekreacji i kultury w Rumunii (50%).

Ceny napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych były najwyższe w Irlandii (170%) i Wielkiej Brytanii (165%), najniższe zaś w Bułgarii (58% średniej unijnej) i na Węgrzech (65%). Odzież w relacji do średniej unijnej była najdroższa w Szwecji (121%), najtańsza zaś na Węgrzech (70%). Ceny prywatnych środków transportu kształtowały się od 75% średniej unijnej w Czechach do 114% w Portugalii i 117% w Holandii. Natomiast ceny w restauracjach i hotelach cechowały się wysokim zróżnicowaniem – od 46% w Bułgarii do 147% w Danii (Eurostat, 2015a, s. 1–3).

Tabela 3. Wskaźniki poziomu cen wybranych dóbr i usług konsumpcyjnych w UE w 2014 roku (UE-28=100)

Wyszczególnienie	1	2	3	4	Wyszczególnienie	1	2	3	4
Austria	124	100	103	111	Luksemburg	119	147	92	106
Belgia	111	112	102	105	Łotwa	87	59	77	74
Bułgaria	70	30	65	52	Malta	100	54	90	83
Chorwacja	90	47	82	70	Niemcy	109	106	102	103
Cypr	106	76	88	89	P o l s k a	61	38	70	54
Dania	139	149	133	134	Portugalia	89	70	91	87
Estonia	88	74	80	84	Rep. Czeska	81	55	68	60
Finlandia	123	132	115	117	Rumunia	69	40	71	50
Francja	107	115	102	106	Słowacja	88	51	76	69
Grecja	99	76	89	89	Słowenia	99	65	87	88
Hiszpania	93	94	92	96	Szwecja	119	122	118	128
Holandia	97	121	112	104	Węgry	76	40	78	57
Irlandia	115	127	105	111	Wielka Brytania	106	154	110	111
Litwa	79	45	76	64	Włochy	112	94	100	99

* 1 – żywność i napoje bezalkoholowe, 2 – utrzymanie mieszkania i nośniki energii, 3 – transport, 4 – rekreacja i kultura

Źródło: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (dostęp 19.11.2015).

Jeśli chodzi o sytuację Polski na tle średniej w UE, to największą różnicę widać na przykładzie mieszkań. Ceny dóbr i usług mieszkaniowych w Polsce były niższe w 2014 roku o 62% od średniej UE. Za żywność i napoje bezalkoholowe Polacy płacili o 39% mniej niż przeciętne gospodarstwa z UE. Usługi transportowe kosztowały o 30% mniej, te zaś z zakresu kultury i rekreacji – o 46%. Najmniejszą różnicę w poziomach cen można było odnotować w przypadku odzieży i obuwia – o 18% mniej od średniej unijnej. Ceny komunikacji były w Polsce niższe o 46%, usług zdrowotnych – o 54%, a usług edukacyjnych – o 57%.

Podsumowanie

Rola ceny w kształtowaniu poziomu życia gospodarstw domowych wyraża się przede wszystkim w kosztach utrzymania gospodarstwa. Cena wpływa na urealnienie dochodów konsumentów, które bezpośrednio przekładają się na poziom i strukturę konsumpcji, i w efekcie stopień zaspokajanych potrzeb konsumpcyjnych. Wyznacza ona zatem zakres i formy zaspokajania potrzeb. Jednak powiązania występujące pomiędzy poziomem życia gospodarstw domowych i/lub ludności ogółem a poziomem cen bieżących oraz procesami inflacyjnymi występującymi w gospodarce mają charakter pośredni, często odroczone w czasie i niemierzalny, co utrudnia precyzyjne określenie wpływu jednych na drugie. Do tego poziom życia jest rezultatem łącznego, kompleksowego oddziaływania wielu różnych uwarunkowań i czynników o charakterze ekonomicznym i pozaekonomicznym.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że w latach 2004–2014 odnotowano umiarkowany wzrost cen dóbr i usług konsumpcyjnych w Polsce. Najbardziej wzrosły ceny usług, zwłaszcza tych związanych z utrzymaniem mieszkania i nośników energii. Ma to dlatego duże znaczenie, że obok cen artykułów żywnościowych stanowią one największą część kosztów utrzymania polskich rodzin. Wzrosły też ceny usług transportowych, medycznych i edukacyjnych. Najmniej, w relacji do cen usług oraz cen artykułów nieżywnościowych, w badanym czasie wzrosły ceny żywności. Z porównań międzynarodowych dotyczących poziomów cen w poszczególnych państwach członkowskich UE wynika natomiast, że Polska jest jednym z trzech krajów, po Bułgarii i Rumunii, cechujących się najniższym poziomem cen konsumpcyjnych. Największą różnicę w zakresie poziomów cen widać w przypadku dóbr i usług mieszkaniowych, najmniejszą w przypadku odzieży i obuwia oraz transportu. Dodać jednak należy, że o ile dla przeciętnego Europejczyka poziom cen w Polsce jest niski, o tyle dla przeciętnego Polaka niski nie jest, co z pewnością przekłada się na stopień zaspokojenia poszczególnych grup potrzeb oraz poziom życia w ogóle.

Literatura

- Chanjin, Ch., Myers, S. (1999). Do the poor pay more for food? An analysis of grocery store availability and food price disparities, *Journal of Consumer Affairs*, 33 (2), 276–296.
- Eurostat, 2015a, *Consumer price levels in 2014. Price levels varied by almost one to three across the EU Member States*, Eurostat Newsrelease, 114.

- Eurostat, 2015b, *Comparative price level*. Pobrane z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.
- Grzega, U. (2012). *Poziom życia ludności w Polsce – determinant i zróżnicowania*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego.
- GUS (2005, 2007a, 2008a, 2009, 2010, 2011a, 2014a, 2015a). *Ceny w gospodarce narodowej w 2004, 2006–2009, 2013–2014*, Warszawa.
- GUS (2011b, 2012, 2013, 2014b, 2015b). *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w 2010–2014*, Warszawa.
- GUS (2006, 2007b, 2008b, 2011c, 2014c). *Mały Rocznik Statystyczny*, Warszawa.
- Kraśiński, Z., Mruk, H., Szulce, H. (1985). *Ceny a rynek*. Warszawa: PWE.
- Muller, Ch. (2002). Prices and living standards. Evidence for Rwanda, *Journal of Development Economics*, 68, 187–203.
- Rao, V. (1997). Are prices higher for the poor? Price heterogeneity and “real” inequality in rural Karnataka, *Economic and Political Weekly*, November 29, 10–14.
- Shultze, Ch. (2003). The Consumer Price Index. Conceptual issues and practical suggestions. *Journal of Economic Perspectives*, 17, 1, 3–22.

**PRICE AS A DETERMINANT OF STANDARD OF LIVING.
THE CHANGES OF THE PRICE OF CONSUMER GOODS AND SERVICES
IN POLAND AND EU IN THE YEARS 2004–2014**

Abstract

An aim of this paper was to present the role of price in households' standard of living. The second aim was to present changes in the dynamic of the cost of living index in Polish households and to compare the price level index in Poland and EU. The paper uses secondary sources of information (the Eurostat data). The research employs a descriptive analysis method supported by some elements of a quantitative analysis. The connection between price and standard of living is indirect and differential. In the period of 2004–2014 the price of consumer goods and services increased moderately in Poland. The prices of services increased the most. The level of price in Poland was much lower than EU average. In 2014 year the difference was 44%. The biggest difference in housing cost was observed.

Translated by Urszula Grzega

Keywords: the price of consumer goods and services, cost of living, household

JEL Codes: D120, E3

